

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING MA'MURIY SUD ISHLARINI YURITISH TO'G'RISIDAGI KODEKSI

I BO'LIM. UMUMIY QOIDALAR

1-bob. Asosiy qoidalar

Oldingi tahrirga qarang.

1-modda. Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi qonunchilik

Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi qonunchilik ushbu Kodeks va boshqa qonunchilik hujjatlaridan iboratdir.

Agar O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasida O'zbekiston Respublikasi ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi qonunchiligida nazarda tutilganidan boshqacha qoidalar belgilangan bo'lsa, xalqaro shartnoma qoidalari qo'llaniladi.

(1-modda O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O'RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

2-modda. Ma'muriy sud ishlarini yuritish vazifalari

Ma'muriy sud ishlarini yuritish vazifalari quyidagilardan iborat:

ma'muriy organlar bilan munosabatlarda qonun ustuvorligini, fuqarolar, shuningdek korxonalar, muassasalar, tashkilotlarning (bundan buyon matnda yuridik shaxslar deb yuritiladi) huquqlari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash;

ma'muriy va boshqa ommaviy huquqiy munosabatlar sohasida fuqarolar va yuridik shaxslarning buzilgan yoki nizolashilayotgan huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish;

ma'muriy va boshqa ommaviy huquqiy munosabatlar sohasida qonuniylikni mustahkamlash hamda huquqbuzarliklarning oldini olishga ko'maklashish;

qonunga va sudga nisbatan hurmat munosabatini shakllantirish.

3-modda. Ushbu Kodeksning amal qilish sohasi

Ushbu Kodeks fuqarolar va yuridik shaxslarning buzilgan yoki nizolashilayotgan huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish to'g'risidagi ma'muriy ishlarni ko'rib chiqish hamda hal etishda ma'muriy sud ishlarini yuritishni amalga oshirish tartibiga nisbatan tatbiq etiladi.

Ushbu Kodeks ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni yuritishga nisbatan tatbiq etilmaydi.

4-modda. Sudga murojaat qilish huquqi

Har qanday manfaatdor shaxs o'zining buzilgan yoki nizolashilayotgan huquqlarini yoxud qonun bilan qo'riqlanadigan manfaatlarini himoya qilish uchun ma'muriy sudga (sudga) murojaat qilishga haqli.

Oldingi tahrirga qarang.

Qonunchilikda nazarda tutilgan hollarda, sudga prokuror, davlat organlari va boshqa shaxslar murojaat qilishga haqli.

(4-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O'RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

Sudga murojaat qilish huquqidan voz kechish haqiqiy emas.

5-modda. Sudga murojaat qilish shakli

Sudga murojaat qilish:

fuqarolar va yuridik shaxslarning buzilgan yoki nizolashilayotgan huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish to'g'risidagi ma'muriy ishlar bo'yicha, shuningdek ushbu Kodeksda nazarda tutilgan boshqa hollarda — ariza (shikoyat) va iltimosnoma shaklida;

Oldingi tahrirga qarang.

apellatsiya va kassatsiya instansiyasi sudlariga murojaat etilganda, shuningdek ushbu Kodeks hamda boshqa qonunlarda nazarda tutilgan hollarda shikoyat (protest) shaklida amalga oshiriladi.

(5-modda birinchi qismining uchinchi xatboshisi O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 12-yanvardagi O'RQ-662-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 13.01.2021-y., 03/21/662/0012-son)

Murojaat va unga ilova qilinadigan hujjatlar sudga elektron hujjat tarzida yuborilishi mumkin.

6-modda. Ma'muriy ish

Ma'muriy ish ishda ishtirok etuvchi shaxslar va ma'muriy sud ishlarini yuritishning boshqa ishtirokchilari tomonidan sudga taqdim etilgan yoxud sud tomonidan talab qilib olingan hujjatlar, shuningdek qog'ozda rasmiylashtirilgan sud hujjatlari va boshqa hujjatlar asosida shakllantiriladi.

Ma'muriy ish elektron shaklda shakllantirilishi mumkin.

Ma'muriy ish elektron shaklda shakllantirilgan hollarda, ishda ishtirok etuvchi shaxslar va ma'muriy sud ishlarini yuritishning boshqa ishtirokchilari o'zlarining elektron raqamli imzosi bilan tasdiqlangan hujjatlarni sudga elektron shaklda taqdim etishga haqli. Ishda ishtirok etuvchi shaxslar va ma'muriy sud ishlarini yuritishning boshqa ishtirokchilari tomonidan sudga taqdim etilgan yozma hujjatlar ishga elektron shaklda qo'shib qo'yiladi, shundan so'ng yozma hujjatlar ularni taqdim etgan shaxslarga qaytariladi.

Ma'muriy ish elektron shaklda shakllantirilgan taqdirda, sud hujjatlari sudyaning (sudyalarning) elektron raqamli imzosi bilan tasdiqlanadi, sud majlislarining hamda alohida protsessual harakatlarning bayonnomalari esa raislik qiluvchining va sud majlisi kotibining elektron raqamli imzosi bilan tasdiqlanadi.

Elektron shakldagi ma'muriy ishni boshqa ma'muriy sudga yoki boshqa organga o'tkazish axborot tizimi orqali amalga oshiriladi.

Elektron shaklda shakllantirilgan ma'muriy ish qog'ozdagi ko'chirma nusxasiga ega bo'lishi mumkin.

7-modda. Sud hujjatlari

Sud hal qiluv qarori, ajrim, qaror shaklidagi sud hujjatlarini qabul qiladi.

Birinchi instansiya sudida ishni mazmunan ko'rish natijalari bo'yicha hal qiluv qarori, qaror qabul qilinadi.

Oldingi tahrirga qarang.

Apellatsiya, kassatsiya shikoyatlarini (protestlarini) ko'rish natijalari bo'yicha appellatsiya va kassatsiya instansiyalari sudlari tomonidan qarorlar qabul qilinadi.

(7-moddaning uchinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 12-yanvardagi O'RQ-662-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 13.01.2021-y., 03/21/662/0012-son)

Oldingi tahrirga qarang.

(7-moddaning to'rtinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 12-yanvardagi O'RQ-662-sonli Qonuniga asosan chiqarilgan — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 13.01.2021-y., 03/21/662/0012-son)

Ish mazmunan hal etilmasdan qabul qilinadigan sud hujjatlari ajrimlar shaklida chiqariladi.

2-bob. Ma'muriy sud ishlarini yuritish prinsiplari

8-modda. Odil sudlovning faqat sud tomonidan amalga oshirilishi

Ma'muriy ishlar bo'yicha odil sudlov ushbu Kodeksda belgilangan qoidalar bo'yicha faqat sud tomonidan amalga oshiriladi.

9-modda. Qonun va sud oldida tenglik

Ma'muriy ishlar bo'yicha odil sudlov fuqarolarning jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e'tiqodi, shaxsiy va ijtimoiy mavqeyidan, yuridik shaxslarning esa mulkchilik shaklidan, joylashgan eridan, shuningdek boshqa holatlardan qat'i nazar qonun va sud oldida tengligi asosida amalga oshiriladi.

10-modda. Sudyalarning mustaqilligi va faqat qonunga bo'ysunishi

Odil sudlovni amalga oshirishda sudyalar mustaqildirlar va faqat qonunga bo'ysunadilar.

Sudyalarning odil sudlovni amalga oshirish borasidagi faoliyatiga biron-bir tarzda aralashishga yo'l qo'yilmaydi va bunday aralashuv qonunga muvofiq javobgarlikka sabab bo'ladi.

Sudyalar mustaqilligining kafolatlari qonun bilan belgilanadi.

11-modda. Taraflarning tortishuvi va teng huquqliligi

Ma'muriy sud ishlarini yuritish taraflarning tortishuvi va teng huquqliligi asosida amalga oshiriladi.

Sud xolislik va beg'arazlikni saqlagan holda, taraflar o'z protsessual majburiyatlarini bajarishi va o'zlariga berilgan huquqlarni amalga oshirishi uchun zarur sharoitlar yaratib beradi.

Sud ma'muriy ish bo'yicha barcha haqiqiy holatlarni har tomonlama va to'liq aniqlash choralarini ko'radi.

12-modda. Ma'muriy sud ishlari yuritiladigan til

Ma'muriy sud ishlari o'zbek tilida, qoraqalpoq tilida yoki muayyan joydagi ko'pchilik aholi so'zlashadigan tilda yuritiladi.

Ma'muriy sud ishlari yuritilayotgan tilni bilmaydigan sud protsessi ishtirokchilarining tarjimon orqali ish materiallari bilan tanishish, sud harakatlarida ishtirok etish hamda sudda o'z ona tilida yoki erkin tanlangan muloqot tilida so'zlash huquqi ta'minlanadi.

Sud muhokamasi jarayonida qabul qilinadigan sud hujjatlari sud majlisi qaysi tilda o'tkazilgan bo'lsa, o'sha tilda tuziladi.

13-modda. Sud muhokamasining oshkoraligi

Sudlarda ishlar muhokamasi oshkora o'tkaziladi.

Davlat sirini yoki qonun bilan qo'riqlanadigan boshqa sirni saqlash zarur bo'lgan taqdirda, ishni yopiq sud majlisida eshitishga yo'l qo'yiladi. Ishni yopiq majlisda videokonferensaloqa rejimida eshitishga yo'l qo'yilmaydi, bunday majlisning audio- va videoyozuvi esa amalga oshirilmaydi.

Eshitish yopiq sud majlisida o'tkazilgan taqdirda, ishni elektron shaklda shakllantirishga yo'l qo'yilmaydi.

Ishni yopiq sud majlisida muhokama qilish to'g'risida ajrim chiqariladi.

Sudning hal qiluv qarori barcha hollarda oshkora o'qib eshittiriladi.

14-modda. Sud muhokamasining bevositaligi

Sud ma'muriy ishni ko'rib chiqishda ish bo'yicha barcha dalillarni bevosita tekshirishi shart.

Oldingi tahrirga qarang.

15-modda. Ma'muriy ishlarni qonunchilik asosida hal qilish

(15-moddaning nomi O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O'RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

Oldingi tahrirga qarang.

Sud ma'muriy ishlarni O'zbekiston Respublikasi **Konstitutsiyasi** va qonunlari, boshqa qonunchilik hujjatlari, shuningdek O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalari asosida hal qiladi.

(15-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O'RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

Sud ma'muriy ishni ko'rayotganda ma'muriy organning hujjati qonunga muvofiq emasligini, shu jumladan hujjat vakolat doirasidan chetga chiqilgan holda qabul qilinganligini aniqlasa, qonunga muvofiq qaror qabul qiladi.

Nizoli munosabatni tartibga soluvchi huquq normalari mavjud bo'lmagan taqdirda, sud shunga o'xshash munosabatlarni tartibga soladigan huquq normalarini qo'llaydi, bunday normalar ham mavjud bo'lmaganda esa nizoni qonunlarning umumiy asoslari va mazmunidan kelib chiqib hal qiladi.

Oldingi tahrirga qarang.

Ma'muriy ishlarni ko'rib chiqishda qonunchilikdagi barcha bartaraf etib bo'lmaydigan ziddiyatlar va noaniqliklar fuqarolar va yuridik shaxslarning foydasiga talqin etiladi.

(15-moddaning to'rtinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O'RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

16-modda. Sud hujjatlarining majburiyligi

Qonuniy kuchga kirgan sud hujjatlari barcha davlat organlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, jamoat birlashmalari, korxonalar, muassasalar, tashkilotlar, mansabdor shaxslar va fuqarolar uchun majburiydir hamda O'zbekiston Respublikasining butun hududida ijro etilishi lozim.

Sud hujjatlarini bajarmaslik ushbu Kodeksda va boshqa qonunlarda belgilangan javobgarlikka sabab bo'ladi.

3-bob. Sudning tarkibi

Oldingi tahrirga qarang.

17-modda. Ishlarning yakka tartibda va hay'atda ko'rilishi

Birinchi instansiya bo'yicha ma'muriy ishlar (bundan buyon matnda ish deb yuritiladi) tumanlararo ma'muriy sudida, Qoraqalpog'iston Respublikasi ma'muriy sudida, viloyatlar va Toshkent shahar ma'muriy sudida sudya tomonidan yakka tartibda, O'zbekiston Respublikasi Oliy sudida birinchi instansiya bo'yicha ishlar uch nafar sudyadan iborat tarkibda hay'atda ko'riladi.

Ishni apellatsiya va kassatsiya tartibida ko'rish uch nafar sudyadan iborat tarkibda hay'atda amalga oshiriladi.

Ishni kassatsiya tartibida takroran ko'rish besh nafar sudyadan iborat tarkibda hay'atda amalga oshiriladi.

Ish hay'atda ko'rilayotganda sudyalardan biri sud majlisida raislik qiladi.

Ishni ko'rishda barcha sudyalar teng huquqlardan foydalanadi.

Ushbu Kodeksga binoan sudyaga ishni yakka tartibda ko'rish va ayrim masalalarni hal qilish huquqi berilgan taqdirda, sudya sud nomidan ish ko'radi.

(17-modda O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 12-yanvardagi O'RQ-662-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 13.01.2021-y., 03/21/662/0012-son)

18-modda. Sud tarkibini shakllantirish

Oldingi tahrirga qarang.

Muayyan ishni ko'rish uchun sud tarkibi sudyalarning ish hajmi va ixtisoslashuvi hisobga olingan holda, sud tarkibini shakllantirishga sud muhokamasi natijasidan manfaatdor bo'lgan shaxslarning ta'sir ko'rsatishi istisno etiladigan tartibda, avtomatlashtirilgan axborot tizimidan foydalangan holda shakllantiriladi.

(18-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 10-martdagi O'RQ-607-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 11.03.2020-y., 03/20/607/0279-son)

Bir sudya yoki sud tarkibi tomonidan ko'rilishi boshlangan ish aynan shu sudya yoki sud tarkibi tomonidan ko'rib chiqilishi kerak.

Sudya yoki sudyalardan biri:

sudya ushbu Kodeksda belgilangan tartibda o'zini o'zi rad qilgan yoki sudyani rad qilish haqida ariza berilgan va bu qanoatlantirilgan taqdirda;

sudya yo'qligi sababli ishni ko'rish imkoni bo'lmagan taqdirda almashtirilishi mumkin.

Sudya almashtirilganidan so'ng ishni ko'rish boshidan boshlanadi.

19-modda. Masalalarni sud tomonidan hay'at tarkibida hal qilish tartibi

Sud tomonidan ish hay'at tarkibida ko'rilayotganda yuzaga keladigan masalalar sudyalar tomonidan ko'pchilik ovoz bilan hal qilinadi. Sudyalarning birortasi ovoz berishda betaraf qolishga haqli emas. Sud majlisda raislik qiluvchi sudya hammadan keyin ovoz beradi.

Ko'pchilikning fikriga qo'shilmagan sudya sud hujjatiga imzo qo'yishi shart va u o'zining alohida fikrini yozma shaklda bayon qilishga haqli, alohida fikr muhrlangan konvertda ishga qo'shib qo'yiladi, lekin e'lon qilinmaydi. Ishda ishtirok etuvchi shaxslar sudyaning alohida fikri bilan tanishtirilmaydi.

Yuqori instansiya sudi sudyaning alohida fikri bilan tanishishga haqli.

20-modda. Ishni ko'rishda sudyaning takror ishtirok etishiga yo'l qo'yilmasligi

Ishni birinchi instansiya sudida ko'rishda ishtirok etgan sudya, agar sudning hal qiluv qarori apellatsiya yoki kassatsiya instansiyasi sudi tomonidan bekor qilingan bo'lsa, shu ishni birinchi instansiya sudida yangidan ko'rishda ishtirok etishi mumkin emas, bundan yangi ochilgan holatlar bo'yicha ishlarni ko'rish hollari mustasno.

Ishni birinchi instansiya sudida ko'rishda ishtirok etgan sudya shu ishni apellatsiya yoki kassatsiya instansiyasi sudida ko'rishda ishtirok etishi mumkin emas.

Ishni apellatsiya instansiyasi sudida ko'rishda ishtirok etgan sudya shu ishni birinchi instansiya yoki kassatsiya instansiyasi sudida ko'rishda ishtirok etishi mumkin emas.

Ishni kassatsiya instansiyasi sudida ko'rishda ishtirok etgan sudya shu ishni birinchi instansiya yoki apellatsiya instansiyasi sudida yoxud ushbu Kodeksning 248¹-moddasi muvofiq kassatsiya instansiyasi sudida takroran ko'rishda ishtirok etishi mumkin emas.

(20-modda O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 12-yanvardagi O'RQ-662-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 13.01.2021-y., 03/21/662/0012-son)

4-bob. Sudyani va ma'muriy sud ishlarini yuritishning boshqa ishtirokchilarini rad qilish

21-modda. Sudyani rad qilish

Sudya quyidagi hollarda ishni ko'rishda ishtirok etishi mumkin emas va rad qilinishi lozim, agar u:

- 1) mazkur ish ilgari ko'rilganda sudya sifatida ishtirok etgan bo'lsa va ishni ko'rishda uning takroriy ishtirok etishiga ushbu Kodeks talablariga muvofiq yo'l qo'yilmasa;
- 2) mazkur ish ilgari ko'rilganda unda prokuror, ekspert, mutaxassis, tarjimon, sud majlisi kotibi, vakil yoki guvoh sifatida ishtirok etgan bo'lsa;
- 3) ishda ishtirok etuvchi shaxslarning yoki ular vakillarining qarindoshi bo'lsa;
- 4) ishning natijasidan shaxsan, bevosita yoki bilvosita manfaatdor bo'lsa yoxud uning xolisligiga shubha tug'diruvchi boshqa holatlar mavjud bo'lsa;
- 5) ishni ko'rayotgan hay'at tarkibidagi sudyaning qarindoshi bo'lsa.

22-modda. Prokurorni, ekspertni, mutaxassisni, tarjimonni va sud majlisi kotibini rad qilish

Prokuror, ekspert, mutaxassis, tarjimon va sud majlisi kotibi quyidagi hollarda ishni ko'rishda ishtirok etishi mumkin emas va rad qilinishi lozim, agar u:

- 1) ishda ishtirok etuvchi shaxslarning yoki ular vakillarining qarindoshi bo'lsa;
- 2) ishning natijasidan shaxsan, bevosita yoki bilvosita manfaatdor bo'lsa yoxud uning xolisligiga shubha tug'diruvchi boshqa holatlar mavjud bo'lsa.

Ekspertni va mutaxassisni rad qilish uchun quyidagilar ham asos bo'ladi:

- 1) uning ishda ishtirok etuvchi shaxslarga yoki ularning vakillariga ishning muhokamasi paytida yoki o'tmishda xizmat vazifasi yuzasidan yoxud boshqa jihatdan tobe bo'lganligi;
- 2) u o'tkazgan taftish materiallari sudga murojaat qilish uchun asos yoki sabab bo'lib xizmat qilgan bo'lsa yoxud ishni ko'rishda ulardan foydalanilayotgan bo'lsa.

23-modda. Rad qilish to'g'risidagi arizalar

Ushbu Kodeksning 21 va 22-moddalarida ko'rsatilgan asoslar mavjud bo'lsa, sudya, prokuror, ekspert, mutaxassis, sud majlisi kotibi va tarjimon o'zini o'zi rad qilish haqida arz qilishi shart. Ishda ishtirok etuvchi shaxslar tomonidan ham shu asoslarga ko'ra ularni rad qilish haqida arz qilinishi mumkin. Prokurorni, ekspertni, mutaxassisni, sud majlisi kotibini, tarjimonni rad qilish sudning tashabbusiga ko'ra ham ko'rib chiqilishi mumkin.

O'zini o'zi rad qilish yoki rad qilish haqidagi ariza asoslantirilgan bo'lishi va ishni mazmunan ko'rish boshlanguniga qadar ma'lum qilinishi kerak.

Ish ko'rilayotganda o'zini o'zi rad qilish yoki rad qilish haqida ariza berishga, agar o'zini o'zi rad qilish yoki rad qilish uchun asos o'zini o'zi rad qilish yoxud rad qilish haqida ariza bergan shaxsga